

СТАНОВИЩЕ

за научната дейност на гл.ас. д-р Петя Иванова Славова, кандидат в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент” по ПН 3.1. Социална антропология и науки за културата (Социология – Социология на труда), обявен в ДВ, бр. 61 от 28.7 2017 г.

Член на научното жури: доц. д-р Благвест Георгиев (заповед N: РД 38-656/ 16.10.2017 г.)

Образование

Образователният път на кандидата, гл.ас. д-р Петя Славова е целенасочен и му дава безспорни предимства. Това е път на изграден учен, за когото завършеното висше образование по социология е само началото на целенасочена, основаваща се на ясно очертани научни интереси, образователна и научно-изследователска работа. Петя Славова има магистърска степен по социология, получена от Софийския университет „Св. Кл. Охридски през 2000 г. Веднага след дипломирането си тя завършва Франкофонско докторантско училище по социални науки в Букурещ, което, в съчетание с образованието ѝ по социология, ѝ дава добра основа за получаването на втора магистратура по политически науки (направление политическа социология) в Свободния университет в Брюксел през 2002 г. Четири години по-късно в същия университет Петя Славова успешно защитава докторска дисертация на тема *Метаморфози на архитектурната професия в България: регламентация, упражняване и професионални организации*.

Академично развитие и преподавателска дейност

Академичната кариера на гл. ас. Петя Славова започва с успешната защита на докторската ѝ дисертация през 2006 г. в Свободния университет в Брюксел. Веднага след това тя постъпва като социолог-специалист в Института по социология на БАН, Секция *Социология на труда и социалната политика*. След близо година, от ноември 2007 г. Петя Славова е приета на редовно щатно място като главен асистент в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“. Междувременно за година и девет месеца, януари 2008 г. – септември 2009 г., тя отново работи в Свободния университет в Брюксел като асоцииран изследовател.

Съчетанието на общото системно знание с конкретността на проектния подход е благоприятно обстоятелство, което подпомага работата на кандидата в изследователската и преподавателската му дейност. Конкретно, преподавателската му дейност, протичаща след 2007 г. основно в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ обхваща курсове и практики, покриващи области на фундаментално социологическо познание – социология на труда, социология на професиите, емпиричното социологическо изследване. Наред с това, обаче, кандидатът чете редица курсове с конкретна практико-приложна насоченост – лекционен курс и семинарни занятия по *Анализ и интерпретация на качествени данни с ATLAS*; лекционен курс и семинарни занятия по *Професионални роли на дипломираните по социология*, лекционен курс и семинарни занятия по *Социология на труда*, изследователска практика *Он-лайн изследвания на удовлетвореността на читателите на списание Форбс*, лекционен курс и семинарни занятия по *Групи по интереси и процес на договаряне*.

Държа да подчертая обстоятелството, че академичното и професионално развитие на Петя Славова върви ръка за ръка, неразделно свързано е с практическото приложение на академичното знание в конкретни национални и международни проекти. При това, водещ е академичният интерес – тематиката на проектите ясно следва вече заявените области на академичен интерес, каквито са:

- ✓ природа на социалната промяна на икономическата и политическа система на българското общество в периода на реалния социализъм (проекти: Колективен изследователски проект *Режимът и обществото в България 1956 – 1989 г.: От разширено възпроизводство към социална и политическа промяна*, Европейския изследователски съвет)
- ✓ социално-икономически регионални различия (проекти: Колективен изследователски проект *Impact of research on agriculture in EU*, 7-ма Рамкова програма на Европейската комисия; колективен изследователски проект *Addressing socio-economic regional disparities: the potential of organic farming for strengthening rural areas in Bulgaria*, Българо-швейцарска научно-изследователска програма 2013-2016; проект *NET4SOCIETY Trans-national co-operation among National Contact Points for Socio-economic sciences and the Humanities*)
- ✓ професионалната реализация на социолозите (проекти: колективен проект за подготовка и издаване на книга *Какъв да стана? С какво да се захвана? Професионални реализации на дипломираните по социология от СУ – 1990-20006 година*, колективен изследователски проект *Професионалната реализация на социолозите в България през периода 1990-2006 г.: между пазара на труда, публичните политики и висшето образование*, колективен изследователски проект *Професионалната реализация на дипломираните социолози от Софийски университет: 1990-2006 г.*);

В по-широк план, аз бих добавил към така очертаното поле на академичен интерес и социално-икономически регионални различия, както това е видно от проектната дейност на кандидата.

Гл. ас. д-р Петя Славова демонстрира активна академична, научно-изследователска и преподавателска дейност с международно признание, за което свидетелстват многобройните изследователски стипендии, докторски и пост-докторски. Измежду тях бих споменал: Стипендия за подготовка на книгата *Георги Найденов и Тексим – Имекстраком. „Комисионерска“ икономика и стопанско изключение през социализма от 60-те*, пост-докторска стипендия към проект *Режимът и обществото в България 1956 – 1989 г.: От разширено възпроизводство към социална и политическа промяна*, Европейския изследователски съвет, пост-докторска стипендия за преподаватели, HESP Academic Fellowship program, Фондация „Отворено общество“, Будапеща, стипендия за подготовка на докторат на Университетската франкофонска агенция, стипендия за докторанти Marie Curie (Шеста рамкова програма на ЕС), стипендия за гост-изследовател на Френския център за социални науки в Прага.

Свидетелство за признанието на приноса на кандидата към социологическото познание от страна на българската и международната научна общност са двете национални награди (Голямата награда в Осмите четения за млади социолози на името на проф. Живко Ошавков за доклад на тема: *Миналото като ресурс и ограничение за настоящи и бъдещи действия: частните архитектурни ателиета в постсоциалистическа България*, 2007 г.; втора награда за най-добра публикация на млад социолог за статията *Professional Interest Groups and Their Impact on Regulation: The Law on the Architects Chamber in Bulgaria, Perspectives on European Politics and Society*, 2006, vol. 7, pp.204-220, Българска социологическа асоциация, 2007 г.), както и поканата за изнасяне на лекции като гост-лектор във Висшето училище по социални науки в Париж в рамките на изследователски семинар по Социология на професиите, 2010 г.

Научно-изследователска дейност

Научното творчество на Гл. ас. Петя Славова е впечатляващо както с обема си, така и с тематичната си насоченост и методологическа яснота. Тематичната насоченост на научната

продукция показва ясна ориентация и задълбочен изследователски интерес в посочените по-горе области. Петя Славова е автор на

- ✓ 12 авторски книги и съставителства, от които две самостоятелни монографии (Славова, П. 2017 *Георги Найденов и Тексим-Имекстраком*. „Комисионерска“ икономика и стопанска автономия през социализма от 60-те. София: Сиела и Институт за изследване на близкото минало, 388 стр.; Slavova, P. 2009 *Les professions libérales pendant le socialisme : le cas des architectes en Bulgarie*, Sofia: Presse de l'Université de Sofia)
- ✓ 17 статии и студии
- ✓ 3 научно-популярни публикации
- ✓ 2 доклада от научни изследвания
- ✓ 2 рецензии на статия и научен доклад
- ✓ превод на научна статия на Latour, B. 1993, *Le clef de Berlin*, in : Bruno, L, *Petites leçons de sociologie des sciences*, Edition La Découverte, pp.33-47) за Стефанов, А. Янева, А., *Антология. Социологически измерения на изкуството*, Изд. София XXI-1.

За участие в конкурса за доцент са предоставени двадесет и една от общо тридесет и седем публикации на кандидата. Публикациите за участие в конкурса се разпределят по научни рубрики както следва:

- ✓ една монография на български език;
- ✓ две съставителства, на български и на английски
- ✓ пет статии в реферирани и индексирани научни списания на български и на френски;
- ✓ единадесет статии и студии на български, френски и английски, публикувани в сборници, издадени в България и в чужбина;
- ✓ едно научно интервю на български;
- ✓ една рецензия на книга, публикувана в индексирано и реферирано списание в чужбина на френски език.

Предоставените за участие в конкурса публикации се разпределят в три тематични полета

1. Изследвания на свободните професии (архитекти и адвокати) в условията на социализъм и на пост-социалистически трансформации
2. Изследвания на професионалната реализация на дипломираните по социология и на образованието по социология в България
3. Изследвания на стопански организации през социализма

От многото публикации, представени за участие в конкурса, бих посочил две, които най-добре очертават дълбочината на научните дирения на кандидата, неговата методологическа подготвеност, и следователно, основателността на стремежа му да придобие академичната длъжност „доцент“.

Петя Славова е съставител и автор на самостоятелни части от книгата *Какъв да стана? С какво да се захвана? Професионални реализации на дипломираните по социология от Софийски университет: 1990-2006*, Изток-Запад, София, 312 стр., обобщаваща данни от изследвания на професионалната реализация на дипломираните по социология и на образованието по

социология в България. Смя да твърдя, че тези изследвания са принос към анализа, обяснението и реформирането на пазара на труда у нас след 90-те години на миналия век по отношение на институционализирането на професията на социолога и трудовата му реализация. По-конкретно:

- ✓ Направен е сравнителен анализ на възникването на академичната дисциплина „Социология“ в четири държавни университета и се показва как общото наименование „социология“ скрива разнообразието от академични традиции и практики за преподаването на тази дисциплина
- ✓ Обобщени са пътища за професионална реализация на дипломирани социолози. Анализът показва как в един продължителен период от време се променят и образованието и практиките по намиране на работа. С други думи, показана и обяснена е обратната връзка между пазара на труда и обучението по социология; пазарът на труда, при цялата противоречивост на неговото реформиране, се изявява като активен фактор на промяната на самото обучение по социология, оттук, на самата социологическа квалификация. Разбъгването на двете сфери - образование и професионалния свят – е и начин да се обоснове активната сила на въздействие на пазара на труда върху академичното образование
- ✓ Като обяснителен принцип и изследователски инструмент теоретичното наследство от интеракционистката социология на професиите, разработено на основата на опита на западните демократични общества, е адаптирано към условията на социалистическия и пост-социалистическите режими.

В конкурса Петя Славова участва и с авторова монография *Георги Найденов и Тексим-Имекстраком*. „Комисионерска“ икономика и стопанска автономия през социализма от 60-те. София: Сиела и Институт за изследване на близкото минало, 388 стр. Това е забележително, многопластово изследване на реални процеси на реформиране на стопанската система на социализма у нас, започнали от 60-те години. На предметно равнище монографията представлява последователно проведен опит за реконструиране на възникването и начина на функциониране на едно от най-значимите външно-търговски социалистически предприятия. Но предметното равнище, т.е. възхода и падението на Тексим, е само полето, на което, се анализират и обобщават конкретни търсения (политики, подходи, нови виждания и пр.) на политическия режим за въвеждането на пазарните структури в силно централизираното държавно планово стопанство. Възприемайки подчертано позитивен подход към обстоятелствата от онова време, Петя Славова детайлно обяснява как политическото ръководство на държавата чрез експеримента с Тексим търси път, далеч преди Указ 56 от 1987 г., за разграничаване на стопанския живот на микро равнище (живота на стопанската организация) от този на макро равнище (равнището на държавната икономическа политика, на държавната регулация на стопанската система чрез централизираната система за планиране). Последиците от експеримента са далеч отиващи, те имат пряко отношение към типа икономическа политика на българската държава в ограничаващите рамки на съветския тип икономическа система от 60-те години и след това, а именно:

- ✓ придобива относително ясни контури една икономическа политика, която се доближава до принципа на пазарна саморегулация и конкуренция на международните пазари, най-малко като се ограничават пътищата за пряка намеса на партийните стопански структури
- ✓ отстояване на автономността на стопанските субекти на микроравнище чрез въвеждането на класически механизми на системния мениджмънт в противовес на прякото политическо ръководство
- ✓ стопанската инициатива на такива относително автономни субекти се насочва към разширяване на присъствието на вътрешния пазар, което няма как да стане по друг начин,

освен чрез институционализирането на нов модел на крайно индивидуално потребление (например в случая, вноса и производството на „Кока-Кола“ и „Фанта“, разширяването и модернизиранието на оранжерийното производство и превръщането му в масов продукт, въвеждането на химическото почистване на дрехи, на търговската къща „Мода и лукс“ в София и Варна, и на други стоки и услуги).

- ✓ разработване на нови, непреки канали, но затова пък по-трудни за засичане, за връзка на пазарната инициатива на конкретни стопански субекти с ключови за държавната сигурност сфери като отбраната и тайните служби.

На методологическо равнище монографията представлява цялостен опит за реконструиране и осмисляне на начина на създаване на стопански единици и дейци, и, като цяло, на начина на функциониране на социалистическия режим през 60-те. Авторът демонстрира забележителна методологическа дисциплина като се придържа към средствата на ревизионистката парадигма и на понятието за „ограничена диктатура“ (Ричард Бесел, Ралф Йесен, Сандрин Кот, Алф Люттке), използвано при анализа на социалистическите режими от съветски тип. Според мен, най-добре професионалното си умение да прави широки системни обобщения авторът демонстрира в пета глава на монографията. Там имплицитно, на основата на конкретен български опит, се потвърждава предвиждането на М. Вебер, че при пълното си развитие административният тип власт се превръща в „монократически организирана“. С други думи, делегираната от политическото ръководство автономия на стопанския субект се изземва от неговия мениджър като негова лична автономия. Тогава идва време за възстановяване на политическия подход в икономиката, дори и на микро равнище, както това сочи съдбата на Тексим и неговия основател и ръководител).

Монографията, статиите, студиите и докладите по проекти са показателни за дълбоки професионални познания, непрестанно разширявани и систематизирани от гл.ас. Петя Славова в резултат на съвместен и самостоятелен труд.

Заключение

Кандидатът гл. ас. д-р Петя Иванова Славова отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“, посочени в чл. 105 (1), (2), (3) и чл. 111 (1), (2) от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“. Затова убедено ще гласувам за избирането на гл. ас. д-р Петя Иванова Славова за доцент по ПН 3.1. Социална антропология и науки за културата (Социология – Социология на труда) в конкурса, обявен в ДВ, бр. 61 от 28.7 2017 г.

30 ноември, 2017 г.

Член на журито:

доц. д-р Благовест Георгиев